

TÖRÖK ÁKOS

VIDÉKI TÁNCRENDEK ÉS TÁNC TRENDK

Két és fél évvel ezelőtt itt ejtettük el a vidéki tánc tagozatok pályaívének fonalát: „Az immár önálló együttessé vált Miskolci Balett egy történetmesélésre építő, azon belül változatos tematikájú táncszínházi repertoárral kínálja meg a közönséget. A Kecskeméti City Balett a színpadi tánc több megszólalásmódjában hoz létre előadásokat, miközben egy virulensen fejlődő, tudatosan építkező tánc tagozat meggyőző benyomását kelti. A GG Tánc Eger egy teljesen új tagozat létrehozásába és felépítésébe fogott, gondját viselik a táncosoknak, és megvan az akarat a szélesebb spektrumra való nyitásra is. Hogy mindez mire lesz elég, az innen még nem látszik.”¹

Miskolci Balett – Régi-új utakon

Kozma Attila művészeti vezető többször is elmondta, hogy „kinevelődött” Miskolcon egy kortárs táncot szerető és értő közönség, ezért a közismert történetek színpadra állítását megtartva szeretne a progresszió felé is nyitni látványban, mozgásban és témákban egyaránt. Az idén áprilisban bemutatott *Julie kisasszony* vélhetően ezt a bevállalós oldalt lett volna hivatott erősíteni a Miskolci Balett legkisebb játszóhelyén. Velekei László koreográfusként azonban nem tudott kibújni a saját bőréből. Ami nem is feltétlenül baj. Velekei már az *Anna Kareninában* is csúcsra jaratotta a miskolci táncosokat a maga feszes és technikás, a neoklasszikus balettet kortárs mozdulatokkal elegyítő mozgásvilágával. A *Julie kisasszonyban* sincsen ez másképpen, ahol a 19. századi miliőt idéző, mégis kortalan díszletek és jelmezek finoman eltartják tőlünk a férfi és a nő közötti élet-halál harcot, amit a közel-ség az arcunkba tol.

A másfél szobányira sűrített, ebben az esetben kissé melodramaira hangolt érzelmeket a táncosok megejtő erővel szervirozzák (az általunk látott előadás főszereplői: Mohai Cintia, Kovalszki Boglárka és Dragos Dániel), még akkor is, ha a Miskolci Balett jellemző arcjátékot helyenként most is túltolják (leginkább az egyébként kiváló Kovalszki Boglárka). A miskolci táncosok szemmel láthatóan színészi jelenlétben és játékban is járatosak, ám az érzelmek hangsúlyos megjelenítése az arcon grimasszá hatványozódik a zenével és mozgással amúgy is megfeszített pillanatokban. Ilyen közelségben különösképpen. Velekei László koreográfiája nem akar többet, mint elmesélni egy érzelmekkel és indulatokkal teli drámai történetet, amit alapvetően teljesít is.

A közismert irodalmi és/vagy filmes sikertörténetek színpadra állításának fősodrárt többek között a *Casablanca* képvi-

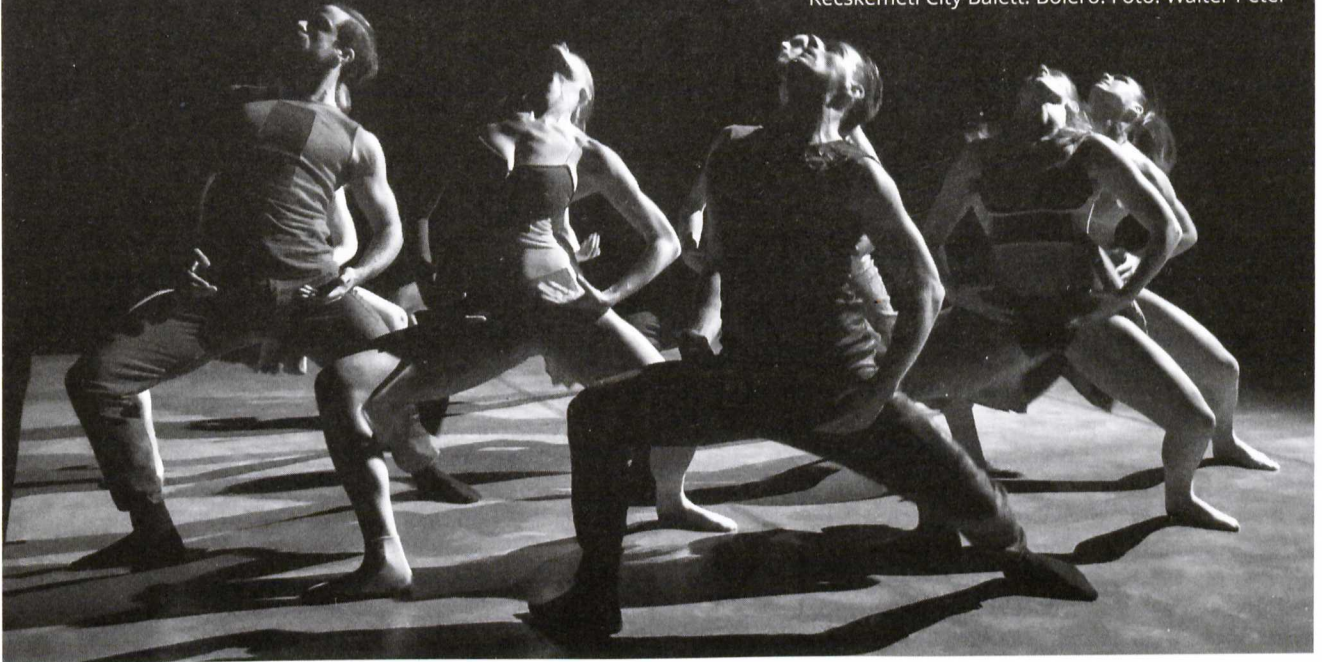
selte idén Miskolcon. Kozma Attila egy lezuhant repülőgép köré komponálta az egyik leghíresebb filmes szerelmi sztorit. Ha valaki mégsem lenne tisztában a történettel, nem biztos, hogy ebből az előadásból össze tudja rakni, ám a (helyenként kissé modoros módon) jenetekre tagolt táncmű itt is teljesíti a vállalását: kifejezetten izgalmas és kellemes zenékre, jó előadókkal megszületik egy látványos kiserelésű, II. világháború előtti szerelmes mese. Ami vélhetően eredeti helyén, a Miskolci Nemzeti Színház Kamarájában erősebb vizualitással, feszebben és gördülékenyebben pörög, mint más helyszíneken.

A progresszívebbnek szánt és akár kényelmetlenül húsbavágó vonalat leginkább a tizenhét évvel ezelőtt készült *Fekete zaj* című előadás képviseli, amely tavaly felrészítve került vissza a miskolci repertoárba. A táncdarab egy korabeli, de most is legalább annyira aktuális hírből született, amely alapján Ditzendy Attila írt egy novellát, amelyet pedig Novák Péter rendezett és Kozma Attila koreografált színpadra. A színpadi történetben, amely a fiatalok cél és értékek nélküli létéről, valamint a romákkal szembeni zsigeri elutasításról szól, négy fiatal heccel fel, majd öl meg egy idős cigányembert. A fontos és fájdalmas felvetés egészen más hangon szólal meg, mint a Miskolci Balett korábbi táncos ajánlatai.

Lélegzésnyi közelségből nézve különös és szinte kellemetlen élmény a hol nyílt, hol fojtott agresszivitással felturbózott naturalista színészi játék, amellyel a két fiú (Dragos Dániel, Dávid Patrik) jelen van és végigviharzik az előadáson. A két lány (Mohai Cintia, Szűcs Boglárka) egy ilyen helyzethez illően kevésbé sarkos figurákat formál, amihez a megfelelő mozgásokat sem mindig kapják meg, és az árnyaltabb alakok színészi felépítése sem sikerül maradéktalanul. A fiúk így egyszerűek, mint a faék, a lányokat viszont egy-egy csavartabb szituációban nem lehet érteni.

A téma fontossága, a mozgások értő kézzel komponált, érzékletes vehemenciája és Szegedi Dezső megejtő tisztasággal életre keltett cigányembere ellenére a *Fekete zaj* egydimenziós marad: plakátszerű, már-már demagóg egyszerűséggel mutat fel egy összetett problémát. Ráadásul az előadás naturalis és jelentésszerű (költői) szintjét sem sikerül összehozni. Az egyik jelenetben az idős cigányember megpróbál az őt heccelő agresszív fiatalok közé felmenni egy asztal tetejére, akik ezt nem engedik. Noha a jelenetsor érzékletesen utal a romák beilleszkedésének tényleges nehézségére, a helyzet színpadi igazsága finoman szólva is sérül: ugyan mi keresnivalója van egy testes, idős embernek (akár cigány, akár nem) egy olyan asztalon, ahol csak vele ellenséges fiatalok vannak, és ők is alig férnek el rajta? Ami metaforaként pontos, az a színpadon szinte teljesen értelmetlen. A fiatalok figurái és viszonyai, illetve maga a történet is árnyalatlan, így a szörnyülködésen és lélekemelő hümmögésen túl nem sok dolgunk tud lenni

¹ TÖRÖK ÁKOS, „Honnan hová? A vidéki tánc tagozatokról / Miskolc, Eger, Kecskemét”, *Színház* 49, 6–7. sz. (2016), <https://szinhaz.net/2016/08/09/torok-akos-honnan-hova/>.

az előadással. Ezzel együtt a *Fekete zaj* repertoárra vétele a Miskolci Balett egy izgalmasnak ígérkező régi-új oldalának lehetőségét jelzi.

Kecskeméti City Balett – Zenére hangolva

A Kecskeméti City Balett Barta Dóra művészeti vezetésével – közönségbarátabb regiszterében – közismert drámai, zenei és operaklasszikusokat állít színpadra a táncos történetmeséléstől minimum egy fokkal elemeltebben (*Rómeó és Júlia*, *Bole-ro*), vagy éppen egy karakteres rendezői-koreográfusi ötlettel „megbolondítva” (*Carmen*). Hasonlóan artisztikus táncnyelven fogalmazott stúdióbemutatóik általában még távolabb lépnek a jól ismert történetektől, ami minden bizonnyal próbára teszi a kecskeméti nézőket még akkor is, ha ezek az előadások témájukban és megszólalásmódjukban kevésbé bevállalóak, mint például a miskolci *Fekete zaj* sötétebb tónusú naturalizmusa.

Ravel repetitív zakatoló, fokozatosan erősödő *Bole-róját* Réczei Tamás rendezőként és Barta Dóra koreográfusként finoman show-szerűre hangolt *ecce homoként* állította színpadra Katonka Zoltán melegen vöröslő, sejtelmes fényeiben. A dinamikusan lüktető, érzékletesen lélegző koreográfia személyes autonómiára és a közösség akolmelegére egyszerre vágyó embervoltunk mindmáig feloldatlan ellenmondását mutatja fel: lehetünk-e önálló egyéniségek egy közösség részeként? Azzal együtt, hogy a zene ereje, a sodró lendület, a kiváló táncosok és a szemléletes szellemességgel összeállított mozgások némiképpen elkendőzik a dolog élet, a kecskeméti *Bole-ro* válasza erre egyértelmű nem.

A szépen ívelő és tónustalanra roncsolt mozgássorok váltakozása közben egy-két táncos újra meg újra kiválik tömeggé tömbösült társai közül, majd miután jól komponált szólókban, duókban és hármasokban mutatják fel valódi érzelmek és találkozások nélküli köreiket, visszagravitálnak a csordába. A kecskeméti társadalmi tablója meglehetősen kritikus, de messze nem alaptalan. Ezzel együtt a dinamikába és képességek artisztikumba csomagolt keserű pirula nem nagyon akad a torkunkon. Bizony, ilyenek vagyunk, mondjuk utána önnön érzékenységünkön elérzékenyülve, majd pontosan ugyanilyenek maradunk.

Szemben Miskolccal és Egerrel, ahol egy-egy táncfesztiválon több műfajjal is találkozhatnak a helyi nézők, Kecskeméten (leszámítva a tánctagozat előadásait) tánc terén kizárólagos nyomatékkal van jelen a néptánc. Erre a helyzetre már korábban is „rámozdult” a City Balett, amikor egy-két éve az Esszencia Zenekarral közösen mutatták be *Szárnyalás* című előadásukat. Abban népzenei motívumokra reagáltak kortárs táncos mozgásvilágukkal. Az elképzelés alapvető érdekességén túl nem sok szerencsével tették ezt, mivel a két világnak nem sikerült igazán sem illeszkedni, sem játékos viszonyba kerülni egymással. *Kecskeméti táncok* című darabjuk már a címével is azt sejteti, hogy nem adták fel a dolgot, de most Kodály Zoltán zenéje felől fordultak rá. És ez kifejezetten jó döntésnek bizonyult.

Ez az előadás első pillanataiban azonban még nagyon nem látszik: a táncosok egy hangfelvételtől bejászott, népiesen előadott mese történetét mozogják el öltözékükben érezhetően a néptáncra utalva. Ha leszámítjuk a táncképességet és egy-két ötletesebb mozgásos megoldást, voltaképpen általános iskola felső tagozatos szinten (illusztratív mimikával és széles gesztusokkal) leblatolják a mesét a koldusról és a buta asszonyról. Arról nem is beszélve, hogy a történet, amelyben az okos koldus azzal veri át az asszonyt, hogy a nő halott gyermekének vinne ételt és meleg ruhát a mennyországba, nem éppen a magyar morál ékköve. Szerencsére az ezt követők mindezt a népmese és a néptánc iránti játékos és pajkos tisztelgésnek teszik helyre (noha a fent említett erkölcsi *salto mortale* ettől még a levegőben ragad).

Az egymást követő, néhol egymásba kapcsolódó jelentekben emberek, férfiak és nők egymáshoz való közeledéseinek, találkozásainak és elválásainak árnyalt és gazdag, helyenként megejtő, máshol finoman ironizáló képeit szervirozzák az alkotók. A tiszta képzeteket Katonka Zoltán érzékenyen kezelt fényei emelik fel és ejtik el hol látomásos költőiségbe burkolva, hol konkrétan, de legtöbbször mindkét módon egyszerre. Szöllösi Krisztina és Földes Milán előadásvégi duójánál pedig többet és pontosabban nőről és férfiról a cikk szerzője számára még egyetlen műalkotás sem mondott. Aki látta, bizonyosan nem teszi le azt a színház kijáratánál, hosszan elgondolkodik eddigi és akár ezt követő viszonyain és kapcsolatain.

GG Tánc Eger – Vélt és valós lehetőségek

A miskolciaktól némiképpen eltérően a 2009-ben létrejött, majd 2011-ben újratervezett egri táncgözet repertoárját a 2011-es újjáalakulás pillanatától jellemzi egyfajta sarkos ket-tösség: míg a nagyszínpadon széles közönségrétegek kiszolgálására közismert darabokat könnyen emészthető formákban állítanak színpadra, a kicsinyke stúdiószínpadon részben a *mainstream*től távol álló táncnyelvvel és dramaturgiákkal kínálják meg a nézőket.

Mindezek után akár üdvös kihívásnak is tekinthető, hogy megkapták a lehetőséget nagyszínpadra vinni *Az ember tragédiáját*. Az eredményt látva azonban ez inkább tűnik színházvezetői kényszernek, mint egy jól átgondolt, a táncgözetet építő és helyzetbe hozó koncepció részének. És még csak azt sem lehet mondani, hogy erről elsősorban Topolánszky Tamás tehet akár művészeti vezetőként, akár az előadás rendező-koreográfusaként (kivéve, ha az ő fejből pattant ki az ötlet). Bármennyire is jelzik eleve magával a címmel (*Emberi tragédia*), hogy itt nem Madách főművének a színpadra állításáról van szó, a filozófiai mélység, az emberlét értelmét és értelmetlenségét firtató súlyos kérdés ebben a „kivonatolt” változatban is benne van. Márpedig ennek színrevitele, úgy tűnik, meghaladja a GG Tánc Eger és a Gárdonyi Géza Színház képességeit.

Blaskó Péter idősödő Ádámként van jelen a színen, és önmagában érvényes módon, noha kissé veretesen tépelődik és kérdez, a táncosok pedig etűdszerűen jelenítenek meg egy-egy színt, ami ebben a felállásban nem tud szervesen illeszkedni a meg-megszakított nagymonológéhoz. A táncjelenetek általában jó érzékkel tartják magukat távol a pusztá illusztrálástól (noha

a legjobban sikerültek éppen azok, amelyek illusztratívák, pl. a Bizánci szín): hol komoly metaforaként, hol játékosan mutatnak meg valamit az önmagával (Luciferrel és Istennel) viaskodó emberről, de mindebből nem születik egy teljes előadás. Főként olyan nem, amelyik pariban lenne a felvetett téma súlyával. Arról a nem túl szerencsés és szinte kínosan kivitelezett ötletéről nem is beszélve, hogy 3-4 jelenetenként az idős Ádám családja is benyomul a térbe Ádám születésnap partijára, és még tovább szabdalja az amúgy is töredezett produkciót.

A GG Tánc Eger valódi potenciálját gyaníthatóan sokkal jobban mutatja a *Carnation and Roses* című előadásuk, a brazil Clébio Oliveira koreográfiája. Amit a cikk szerzője a győri táncfesztiválon még erőtlennek és táncos minőségben is széttartónak talált, újranézéskor a Bethlen Téri Színház maximum negyedekora terében (amely méretben nyilvánvalóan közelebb áll az egriek eredeti játéktéréhez) több mint meggyőzővé „tárgult”. Emellett új „főszereplőként” Rovó Virág áttetszőbb, rebbenékenyebb színpadi jelenléte és mozgásminősége is jót tett a darabnak. A lomokkal és romokkal zsúfolt szobabelsőből indul és ugyanoda visszatérő, költői képekben és földközeli brutalitásban egyformán otthonosan mozgó előadás érzékeny és emberi, de meglehetősen sötét képet fest rólunk. A táncosok nem csupán megfelelő tánc-tudásukat, de előadói jelenlétük súlyát is megmutatják a finomra hangolt, lélekfestő szólókban és a gyakran mellbevágó erejű hé-janászokban. A kissé elnyújtottan kezdődő, a második harmadától magára találó koreográfia nem különösebben árnyalja nők és férfiak kapcsolatát, ám a kihívásokkal teli, izgalmasan megkomponált előadás a mozgásminőségek és feladatok sokféleségével valódi lehetőséget ad az egri táncosoknak, hogy megmutassák magukat. És ők, úgy tűnik, tudnak élni az ilyen lehetőségekkel.

HIRDETÉS

Előfizetés a Színház folyóiratra

Egy évre 5900 forint

Előfizetés módja:

banki utalással K&H Bank

Bankszámlaszám:

10402166-21624669-00000000

Tulajdonos: Színház Alapítvány

A megjegyzés rovatba kérjük beírni az előfizető nevét és pontos címét, ahova a folyóiratot postázzuk. 2019-ben 10 szám megjelentetését tervezzük.

szinhazalapitvany@gmail.com